2. ÜNİTE: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

A. İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

1.YAZININ İCADINDAN ÖNCE İNSAN (TARİHİ ÇAĞLARA GİRİŞ)

DİKKAT 1: Tarih çok geniş bir zamana yayıldığı için incelemeyi, araştırmayı kolaylaştırmak; daha iyi öğrenip, öğretebilmek amacıyla çağlara ayrılmıştır.
DİKKAT 2: Tarih yazıyla başlar... Bu yüzden yazının icadından önceki devirler tarih öncesi çağlar, sonraki devirler ise tarihi devirler olarak kabul edilir.
DİKKAT 3: TARİHİ ÇAĞLARA AYIRANLAR O DÖNEMLERİ ÇOK SONRADAN İNCELEYEN TARİHÇİLERDİR.

A) Tarih öncesi devirler belirlenirken insanları alet yapmakta kullandıkları malzemenin özelliklerine ve bunları işlemekte ulaşılan teknolojiye bakılmıştır. bu kapsamda insanlar sırasıyla:

- TAŞ
- TOPRAK
- MADEN kullanılmıştır.

B) Tarihi devirler çağlara ayrılırken ise dünya toplumlarını pek çok yönden etkileyen evrensel nitelikli olaylar seçilmiştir. Kavimler göçü, Fransız ihtilali vb.
DİKKAT: Ancak bunu yapan Avrupalı Tarihçiler daha çok Avrupa eksenli bir ayrımı gözetmiştir.

TARİH ÖNCESİ DEVİRLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Tarih öncesi devirlerin başlama ve bitiş zamanları bölgelere göre farklılık gösterir. Yani bu devirler tüm toplumlarda aynı anda yaşanmamıştır. Örneğin, bir topluluk Cilalı taş dönemini yaşarken bir diğeri demir devrinde olabilir.
- Tarih öncesi devirler bütün toplumlar tarafından sırasıyla yaşanmamıştır.

DİKKAT: Tarih öncesine ait bir yerleşim yerinde yapılan kazılarda ile başlayan sorularda devirlerde bir atlama varsa daha ileri bir medeniyetten etkilenme söz konusudur. Bu durumda bu uygarlığını gelişiminin tarihsel gelişime uygun olmadığını söyleyebiliriz.

- Tarih öncesi devriler insanların Alet yapımında kullanmış oldukları araç-gereçlere göre ayrılmıştır.
- Tarih öncesi devirlerin en uzun süreni en eskidir. Günümüze yaklaşıldıkça insanlık gelişiminin hızlanmasına paralel olarak devirler kısalır.

LIVEWORKSHEETS

- Tarih öncesi devirler çok uzun sürmesine karşılık çok az devreye ayrılmıştır ve gelişmeler çok azdır.
- Tarih öncesi Devirlerin araştırılmasında tarihe en fazla yardımcı olan bilim arkeolojidir.
- Tarih Öncesi Devirler yazının bulunmasıyla sona ermiştir.

2. TARİH ÖNCESİ DEVİRLER

1. TAŞ ÇAĞLARI:

A. Eski Taş Çağı – Kaba Taş Çağı (Paleolitik)
B. Orta Taş Çağı – Yontma Taş Çağı (Mezolitik)
C. Yeni Taş Çağı – Cilalı Taş Çağı (Neolitik)

2. MADEN ÇAĞLARI:

A. Bakır Çağı (Bakır-Taş / Kalkolitik)
B. Tunç Çağı
C. Demir Çağı

1. TAŞ ÇAĞLARI:

A) Eski Taş Çağı – Kaba Taş Çağı (Paleolitik) :

- İnsanlığın en eski ve en karanlık dönemidir.
- Tarih Öncesi Devirlerin en uzun sürenidir.
- İnsanlar, doğada hazır halde buldukları taşları alet olarak kullanmışlardır.
- Bu devirde insanlar Avcılık ve toplayıcılıkla(Tüketici yaşam) geçinmişler, ağaç kovukları ve mağaralarda göçebe olarak yaşamışlardır.
- Henüz toplumsal yaşantı başlamamıştır. Klanlar halinde yaşantı vardır.
- İnsan-doğa ilişkisinde doğa baskındır.

Dünya'da bu döneme ait ilk izlere:

- İspanya'daki Altamira mağarası,
- Fransa'daki Laskö mağarasında rastlanmıştır.

Türkiye'de ise:

- Antalya'daki Beldibi, Belbaşı, ve Karain Mağaraları
- İstanbul'daki Yarımburgaz Mağarasıdır.

LIVEWORKSHEETS

NOT: İstanbul'daki Yarımburgaz Mağarası Türkiye'de insan yaşantısına dair en eski izlerin bulunduğu yerdir.

B. Orta Taş Çağı – Yontma Taş Çağı (Mezolitik) :

- İnsanlar, taşları kabaca yontarak alet yapmaya başlamışlardır.
- Bu devirde de insanlar Avcılık ve toplayıcılıkla(Tüketici yaşam) geçinmişlerdir.
- Ağaç kovukları ve mağaralarda göçebe olarak yaşamışlardır.
- İnsan-doğa ilişkisinde doğa baskındır.
- Mağara duvarlarına hayvan resimleri yapılmıştır. bu resimler dünyanın ilk sanat eserleridir.
- Mikrolit adı verilen gündelik hayatta kullanılan küçük taş aletler bu dönemin en karakteristik kalıntılarıdır.

DİKKAT: Devrin sonuna doğru Ateş kontrol altına alınmıştır. Böylece İnsanlar ısınma, aydınlanma, korunma, pişirme gibi bazı ihtiyaçlarını gidermeye başlamıştır.

Türkiye de bu dönemi aydınlatan bazı merkezler;

- Antalya-Beldibi,
- Ankara-Macunçay,
- Samsun-Tekkeköy,
- Göller yöresi-Baradiz mağaralarıdır.

C. YENİ TAŞ ÇAĞI – CİLALI TAŞ ÇAĞI (NEOLİTİK) :

- Taş devirlerinin en önemlisidir. Çünkü bu dönemde İnsanlık tarihinin en büyük gelişmelerinden biri yaşanmıştır,
- Buzul Çağının sonlarına doğru havalar ısınmaya başlamış, insanlar dünyanın sıcak yerlerine ve yaşamaya daha elverişli su kenarlarına yönelmiştir.

DİKKAT: tüm büyük uygarlıklar orta enlemlerde ve su kenarlarında ortaya çıkmıştır. Mezopotamya, Mısır, Çin v.b

- İnsanlar hayvanları evcilleştirip tarım yapmaya başlayarak ÜRETİCİ Hayata geçmişlerdir.

DİKKAT: Cilalı taş dönemindeki tüm diğer gelişmelerin sebebi insanların üretici hayata geçmeleridir.

- Bu dönemde insanlar daha ustalık gerektiren taş aletler yapmışlardır.
- Tarım ve hayvancılığın başlaması sonucu İnsanlar Yerleşik yaşama geçmişler (ilk Mimari faaliyetler başlamıştır.), ilk köy yerleşimleri başlamıştır.
- İlk köyler ile birlikte toplumsal hayat başlamıştır.
- https://tarihdersi.net/

LIVEWORKSHEETS

- Toplumsal hayatın başlaması ise iş bölümü, meslekler, hukuk kurallarının ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- Ayrıca, ilerleyen süreçte devlet, askerlik, yöneticilik gibi pek çok gelişmenin de ön şartı olmuştur.
- Bu dönemde yapılan üretim faaliyetleri ihtiyaç fazlası ürünleri (Artı ürün) ortaya çıkarmış, bu ürünler ihtiyaç duyulan başkaları ile değiş-tokuş edilmesi sonucu ilk Ticaret faaliyetleri başlamıştır.

Böylece:

1. Toplumlar arasındaki etkileşim artmış, bilginin yayılması kolaylaşmıştır.
2. Bölgeler arasındaki hammadde aktarımını sağlamıştır.

- Bu dönemde üretici hayatın başlaması ve artı ürün ile Özel mülkiyet anlayışı, sınıf farklılaşması doğmuştur.

NOT: Toprağı ekip dikmek için gereken güç KÖLECİLİK anlayışını ortaya çıkarmıştır.

- Toprağın pişirilmesi ile ÇANAK-ÇÖMLEK yapımı başlamıştır.
- BİTKİ LİFLERİNDEN ve yünden elbiseler yapmışlardır. Yani dokumacılık başlamıştır.
- MENHİR, DOLMEN VE TÜMÜLÜS'LER DİKİLMİŞTİR. (en ilkel dinsel yapılar)

Türkiye'de bu dönemi aydınlatan başlıca merkezler:

- KONYA-ÇATALHÖYÜK,
- DİYARBAKIR-ÇAYÖNÜ,
- Gaziantep-Sakçagözü'dür.

2. MADEN ÇAĞLARI:

İnsanların Madenleri işlemeyi öğrenmeleri ile maden devirleri başlamıştır.

A. Bakır Çağı (Kalkolitik):

- İlk işlenen madenler bakır, altın ve gümüştür.
- İşlemesi kolay olması ve tabiatta bol miktarda bulunması nedeniyle en çok bakırdan eşya yapılmıştır. Bu Yüzden Bakır devre ismini vermiştir.
- Bakırdan ev eşyası ve silah, altından ve gümüşten ise süs eşyası yapılmıştır.
- Maden devrinin en uzun devridir.

Türkiye'de bu döneme ait merkezler;

- Çorum-Alacahöyük,
- Denizli-Beycesultan,
- Çanakkale- Kumtepe ve Truva,
- Samsun-İkiztepe

LIVEWORKSHEETS

B. Tunç Çağı :

- İnsanlar zamanla bakır ile kalayı karıştırarak daha sert bir karışım olan TUNÇ'u elde ettiler.
- Bu dönemde ilk ŞEHİR DEVLETLERİ kurulmuştur. Daha sonra ise ilk büyük devletler kurulmuştur.

Türkiye'de bu döneme ait merkezler;

- Ankara-Ahlatlıbel,
- Kayseri-Kültepe'dir.

C. Demir Çağı :

- Demir'in bulunup işlenmesi İnsanlık tarihi için önemli bir gelişme olmuştur.
- Bu dönemde üretim artmış, ticaret ve silah yapım teknikleri gelişmiştir.
- Bu çağda küçük şehir devletlerinin yerini büyük devletler, İmparatorluklar almaya başlamıştır.
- Devrin sonunda yazının bulunmasıyla Tarih Devirlerine geçilmiştir.

3. İLK YERLEŞMELER

A) ÇAYÖNÜ:

- Çayönü, Diyarbakır-Ergani'nin yedi kilometre güneybatısındadır.
- Ergani ovası o dönemlerde ormanlarla kaplı, yaşam kaynakları açısından son derece zengin bir bölgedir.
- Çayönü'nde ilk yerleşenler avcı-toplayıcılardır.
- Zamanla tarım ve hayvancılığa dayalı köy hayatına geçilmiştir.
- Çayönü, Türkiye ve Güneydoğu Avrupa'nın ilk KÖY yerleşimidir.

B) ÇATALHÖYÜK:

- Konya iline bağlı Çumra ilçesinin 11 k.m kuzeyindeki küçükköy sınırları içerisinde bir höyüktür.
- Buzul Çağı sonlarında Konya Ovasında oluşan göl yeni yeni kurumaya başladığı için bu bölge yer yer bataklıklarla kaplıydı.
- Çatalhöyüklüler köylerini zengin kaynak sağlayan Çarşamba ırmağının kıyısına kurmuşlardı.
- Bu kaynaklardan öylesine yararlandılar ki köy gittikçe büyüdü, sayıları on binleri buldu.
- BÖYLECE DÜNYANIN İLK ŞEHİR YERLEŞMESİ ORTAYA ÇIKTI.

LIVEWORKSHEETS

- Çatalhöyük'te evler birbirine bitişik şekilde inşa edilmişti. Böylece yabani hayvanlara ve düşmanlara doğal bir sur oluşuyordu. Evler bitişik olduğu için sokak yoktu. Evlere çatısından açılan bir delikten iniliyordu.

C) GÖBEKLİTEPE (tarihi yeniden yazdıran keşif):

- Şanlıurfa il merkezinin 18 km kuzeydoğusunda yer alan göbekli tepe ilk kez 1963'te İstanbul üniversitesi Öğretim üyesi Prof. Dr. Halet Çambel tarafından fark edildi.
- 1995'te başlayan kazılar alman Klaus Şimit danışmanlığında sürdürüldü.
- Kazıların halen devam ettiği Göbeklitepe 2018'de UNESCO tarafından dünya mirası listesine alındı.
- Yapılan kazılarda günümüzden 12 bin yıl öncesine ait tapınaklarla karşılaşıldı.
- Göbeklitepe'den önce insanlığın en eski dinsel yapısı Malta adasında ve MÖ 5000 yılına tarihlenmişti. Göbeklitepe bu bilgiyi değiştirdiği gibi, ilk mimari yapıların insanların yerleşik yaşama geçmesinden sonra yapıldığı bilgisini de değiştirdi.

https://tarihdersi.net/

LIVEWORKSHEETS

B. İLKÇAĞ MEDENİYETLERİ

1. MEZOPOTAMYA UYGARLIĞI

- Mezopotamya, iki nehir arasındaki ülke demektir. Fırat ve Dicle nehirlerinin arasında kalan verimli toprakların ismidir.
- Mezopotamya 7 düvelin 70 bin senedir sahip olmak için savaştığı topraklardır. Bu yüzden buraya sahip olacak devletlerin güçlü orduları olmak zorundadır.

- Uygarlıkların kesişme noktasında olduğu için son derece zengin bir uygarlıktır. Ve pek çok uygarlığı etkilemiştir. (sentez bir uygarlıktır.)
- Fırat ve Dicle nehirlerinin yukarı çığırları yukarı Mezopotamya, aşağı çığırları aşağı Mezopotamya'dır. Burada temel kıstas nehirlerin akış yönüdür.

MEZOPOTAMYA'DA YAŞAMIŞ MEDENİYETLER

A) SÜMERLER (MÖ 4000 - MÖ 2350)

- Mezopotamya medeniyetinin temellerini Sümerler atmıştır. Bu yüzden bu medeniyetlerin ilk ve en önemlisi Sümerlilerdir.
- Mezopotamya'da ilk şehir devletlerini Sümerliler kurmuştur.
- Sümer şehir devletlerine "SİTE" adı verilir. Bunların en önemlileri Ur, Uruk,Kiş,Lagaş'tır.

DİKKAT: Şehir devleti varsa siyasi birlik yok demektir.

- Sümer şehir devletleri Merkezinde "Ziggurat" denilen tapınakların olduğu, bunların çevresinde evlerden ve en dışta surlardan oluşan şehirlerdir.
- Site'lerin başında "Ensi" ya da "Patesi" denilen krallar bulunur.
- Sümer kralları aynı zamanda başrahip, baş yargıç, başkomutandır.

DİKKAT: Kralın Başrahip olması devletin TEOKRATİK olduğunu gösterir.
NOT: Teokratik devlet din kuralları ile yönetilen devlettir. Yöneticiler yetkiyi tanrıdan aldığı ve tanrı adına yönettiği iddiasındadır.
NOT: İlk devletlerin tamamı meşruiyetini dinden alan devletlerdir. Bu yüzden büyük çoğunluğu teokratik'tir.

- Asya kökenli bir kavimdirler. Türk olduklarına dair bazı iddialar vardır.

LIVEWORKSHEETS

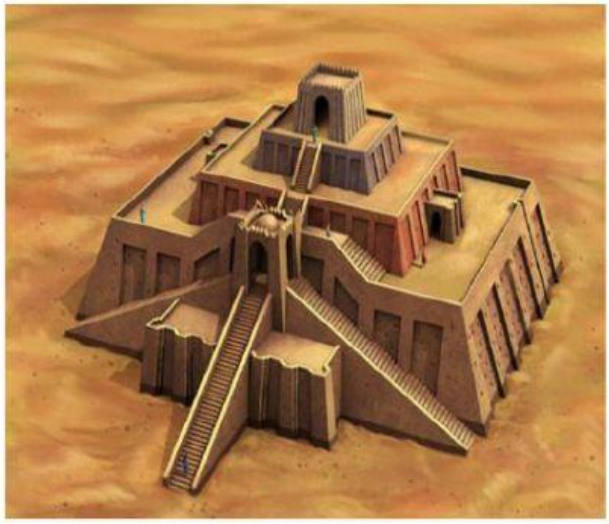

ZİGGURAT: Sümer hatta Mezopotamya denilince ilk akla gelmesi gereken yapılardır. Şehrin ve devletin merkezidir.
Zigguratlar:

- Tapınak
- Depo
- Kütüphane
- Okul
- Rasathane

İşlevlerine sahip çok yönlü yapılardır.

- **Sümerler YAZIYI icat ederek tarih devirlerini başlatan uygarlıktır.**

YAZI NASIL İCAT EDİLDİ?

Yazı, Ziggurtlara getirilen ve buradan alınan malların rahipler tarafından kaydedilme ihtiyacından doğmuştur. Bu kayıtlar önceleri resim ve işaret (ideogram) şeklindeyken zamanla bunlar hecelere dönüşmüş ve yazı ortaya çıkmıştır. Bu yazı Kil TABLETLER üzerine çiviye benzer bir aletle kazınarak yazıldığı için ÇİVİ YAZISI denilmiştir.

- Mezopotamya uygarlığından günümüze mimari eser kalmamıştır. Bunun nedeni Mezopotamya yöresinde taş az olduğu için yapıların kerpiçten yapılmış olmasıdır.
- Tarihte bilinen ilk yazılı hukuk kuralları Lagaş Kralı URUGAKİNA tarafından hazırlanmıştır.
- Sümerlerde halk, tüm ilk çağ toplumları gibi sınıflara ayrılmıştır. Bu sınıfların en üstünde Krallar ve rahipler bulunurken; halk hürler ve köleler olarak ayrılır.
- Sümerler tüm İlk Çağ toplumları gibi (İbraniler hariç) çok tanrılı bir dine sahiplerdir. Başlıca tanrıları ENLİL ve ENKİ'dir.

DİKKAT: Ölümden sonra hayata inanmamışlardır.

- Sümerlerin ordusu yaya ve arabalı süvarilerden oluşmuştur. https://tarihdersi.net/

LIVEWORKSHEETS

- Ay Yılı esaslı takvimi ilk kullananlar Sümerlerdir
- Güneş saatini ilk kez kullananlar Sümerlerdir.
- Ay ve güneş tutulmalarını hesaplamışlardır.
- İlk kez dört işlemi Sümerler kullanmıştır.
- İlk kez dairenin alanını Sümerler hesaplamışlar ve daireyi 360°'ye bölmüşlerdir.
- Çarpma ve bölme işlemlerini kolaylaştırmak için cetveller hazırlamışlardır.
- Yüzey ve hacim ölçülerini kullanmışlardır.
- Aritmetik ve geometrinin temellerini atmışlardır.

B) AKADLAR (MÖ 2350 - MÖ 2100)

- Sami ırkındandırlar.
- M.Ö.2350' de Sümerleri yıkan Sargon tarafından kurulmuştur.
- Tarihte bilinen ilk düzenli ve sürekli orduyu kurmuşlardır.
- Bu sayede tarihte bilinen ilk imparatorluğu kurmuşlardır.
- Böylece Sümer kültürünü tüm ön Asya'ya yaymışlardır.

C) ELAMLAR (MÖ 3000- MÖ 640)

- Sümer ülkesinin doğusunda yaşamışlardır.
- En önemli şehirleri SUS' dur.
- Asurlular tarafından yıkılmışlardır.

D) BABİLLİLER (AMURRULAR) (MÖ 2100- MÖ 539)

- Sami ırkının Amurrular kolu tarafından kurulmuştur.
- Devlet merkezi Babil'dir.
- I.Babil Krallığının en önemli hükümdarı Hammurabi'dir.
- I.Babil Krallığı Hititler tarafından yıkılmıştır.
- II.Babil Krallığı'nın en önemli hükümdarı Nebukadnazar'dır.
- II.Babil Krallığı Yahudi Devleti'ni yıkmıştır.

NOT: Yahudiler ilk kez babilliler tarafından Babil'e sürgün edildi.

- II.Babil Krallığı Persler tarafından yıkılmıştır.

DİKKAT 1:

- Babil Kralı HAMMURABİ Sümer kanunlarından yararlanarak Mezopotamya'nın en gelişmiş ve kapsamlı Kanunlarını hazırlamıştır.
- Bu kanunlarda dikkati çeken ise son derece sert cezalar içermesi ve KISAS yöntemini benimsemesidir.
- Bu kanunlar kapsamı açısından ve içerisinde devlet yönetimi ile ilgili hükümler olduğu için dünyanın ilk anayasası olarak yorumlanmaktadır.

LIVEWORKSHEETS